

**BARCELONA: ACTIUS, REPTES,
INICIATIVES, PROJECTES**

16/04/2018

Índex

1. BARCELONA, CIUTAT GLOBAL?	3
2. CIUTAT EMERGENT: CIÈNCIA, TECNOLOGIA, CULTURA, CREATIVITAT	5
3. CIUTAT FONAMENT: INFRAESTRUCTURES, INDÚSTRIA, TURISME, HABITATGE	8
4. FILS CONNECTORS: EDUCACIÓ, TREBALL, EMPRESA, PODER	12
5. CIUTAT I BENESTAR: SALUT, MEDI AMBIENT, QUALITAT DE VIDA, COHESIÓ SOCIAL	17
6. CONCLUSIONS: UN PACTE TRANSVERSAL DE CIUTAT	17
NOTA METODOLÒGICA	20

1. BARCELONA, CIUTAT GLOBAL?

Context

Durant els últims mesos s'han intensificat les iniciatives i els debats sobre el present i el futur de Barcelona. L'objectiu d'aquesta nota és aportar una **síntesi dels principals temes objecte de debat** i de les principals iniciatives i projectes en curs (o en suspens), per tal de contribuir a situar el **paper de la Cambra** al voltant d'aquestes qüestions.¹

La intensificació dels debats i reflexions sobre el present i el futur de la ciutat metropolitana tenen lloc en un context històric específic, caracteritzat per:

1. Les **eleccions municipals** de 2019, a les que s'arribarà després de l'experiència d'un govern municipal en minoria que en un principi es va mostrar poc afí a l'esperit de la col·laboració públic-privada que ha estat clau de l'èxit de Barcelona en el passat.
2. Un **clima de conflicte polític** a Catalunya que genera gran incertesa i que planteja interrogants sobre l'entorn d'estabilitat propici per a l'atracció de noves inversions i la retenció de centres de decisió empresarials establerts al territori.
3. Un nou escenari econòmic a la sortida de la crisi, en el que la **globalització** i els **canvis tecnològics** presenten noves oportunitats, però també augmenten el risc d'una estructura econòmica dual acompanyada d'una major polarització social.

Reptes

En aquest context s'estén la percepció àmpliament compartida de que la **reputació** de Barcelona ha estat afectada i, sobretot, de que no hi ha una **estratègia clara** de futur per a la ciutat.

Un dels trets més distintius dels propers anys a tot el món serà la concentració de població i recursos en les ciutats, formant una **xarxa global**. La posició de cada ciutat en la xarxa dependrà de la capacitat per especialitzar-se i integrar-se en les cadenes de valor que articulen l'economia mundial.

Barcelona pot aspirar a formar part d'un grup de **50 ciutats globals** posicionades amb avantatge en el nou escenari si aconsegueix assolir prou massa crítica en els nous

¹ Entre les iniciatives de debat més recents cal destacar:

- El cicle de conferències "Pensar Barcelona" organitzat pel *Cercle d'Economia* en col·laboració amb *Barcelona Global*, iniciat el 16 de març i que oferirà nou taules de debat fins al 9 de juliol.
- Les jornades anuals "Barcelona Global Summits" organitzades per *Barcelona Global*, que en la sessió de l'1 de març van tractar el tema "la innovació al turisme urbà".

sectors emergents intensius en coneixement i, al mateix temps, transformar els **sectors tradicionals** mitjançant la innovació i la creativitat.

Visió

Diferents estaments, tant públics com privats, han reaccionat davant d'aquests reptes proposant diverses iniciatives de promoció de la “marca” Barcelona² i construint un cert **consens de visió** sobre la Barcelona del futur, que hauria d'inspirar una agenda de prioritats recolzada en la col·laboració entre els sectors públic i privat.

Aquesta visió es podria sintetitzar en posicionar Barcelona com a **metròpoli global** de referència en els terrenys de la **innovació** tecnològica, la **ciència** i la **cultura**. La qüestió és com es materialitza aquesta idea genèrica i com s'articula amb una realitat urbana de partida més àmplia i complexa.

Accions

La resta del document presenta una síntesi dels principals temes que cal tenir en comptes per passar **de la visió a l'acció**, agrupats en tres blocs:

El primer bloc, la “**ciutat emergent**”, inclou les activitats que es consideren punta de llança en el camí cap a una societat i una economia del coneixement, relacionades amb la ciència, la tecnologia, la cultura i la creativitat en sentit ampli.

El segon bloc, la “**ciutat fonament**”, tracta de les realitats i activitats de base més tradicionals, però que conformen el gruix de la realitat urbana i generen la major part de l'ocupació: les infraestructures, la indústria, el turisme i l'habitatge.

El tercer bloc, titulat “**fil·ls connectors**”, aborda els factors que articulen la “ciutat emergent” amb la “ciutat fonament”, i que són la clau del futur en un món estructurat en funció de l'extensió i la profunditat de l'accés al coneixement: educació i formació, mercat de treball, teixit empresarial i poder(s) de decisió.

Es fa només esment d'un quart bloc de temes que no es desenvolupen en aquest document i que agruparia qüestions relatives al **benestar** dels ciutadans (salut, medi ambient, qualitat de vida i cohesió social). No per menys importants –de fet, donen sentit als altres tres blocs– sinó per acotar la discussió als àmbits més vinculats amb l'economia.

Un últim apartat resumeix les principals conclusions.

² Cal destacar la constitució a principis de març d'un *Consell Assessor de Promoció de la Ciutat*, impulsat per l'Ajuntament de Barcelona dins d'un pla d'impuls de la “marca Barcelona” i la campanya internacional per reforçar la imatge internacional de la ciutat (*share-like-follow-Barcelona*) coincidint amb el *Mobile World Congress* (MWC) entre el 26 de febrer i el 8 de març.

2. CIUTAT EMERGENT: CIÈNCIA, TECNOLOGIA, CULTURA, CREATIVITAT

Ciència

Barcelona i Catalunya són un dels **nuclis científics més importants** de la Mediterrània, juntament amb Israel, amb 45.000 persones ocupades en activitats de R+D (1,5% de la població activa). Amb un 1,2% de la població, Catalunya representa el 3,2% dels projectes finançats pel *Consell Europeu d'Investigació*. Només Holanda i Suïssa tenen a Europa més projectes d'excel·lència científica per milió d'habitants. Les claus de l'èxit han estat la creació l'any 2000 de l'*Institut ICREA* per contractar personal investigador al marge de la carrera funcionarial i la creació de la **xarxa de centres de recerca** de Catalunya (CERCA), amb director nomenat pel patronat i investigadors fitxats en convocatòries competitives i avaluats periòdicament.

S'ha passat de la mentalitat endogàmica i funcionarial que era pròpia dels centres del CSIC i de les universitats a una cultura que valora la **mobilitat** dels investigadors i l'**excel·lència** dels seus treballs. Alguns d'aquests centres són referències europees o mundials, com per exemple el *Sincrotó Alba* a Sant Cugat, l'*Institut de Ciències Fotòniques* (ICFO), el *Centre de Regulació Genòmica* (CRG) l'*Institut de Recerca Biomèdica* (IRB) o el *Centre de Supercomputació de Barcelona* (BSC), que ha convertit la ciutat en una de les capitals europees de la supercomputació. Set d'aquestes centres s'han unit des del 2015 al ***Barcelona Institute of Science and Technology*** (BIST).

*Ara bé, el sistema científic de Barcelona no té ni la maduresa ni la mida dels de San Francisco, Boston o Londres. Hi ha un risc que la transició quedi a mig camí. Per avançar i situar la ciutat entre les millors (el Boston del sud d'Europa?) cal observar el que han fet altres països líder (Holanda per exemple). Entre d'altres mesures: eliminar traves burocràtiques als investigadors, incentivar encara més l'excel·lència científica, donar més autonomia als centres per a què puguin ser àgils i eficients i garantir uns recursos econòmics proporcionals a l'ambició dels objectius. Des d'una perspectiva municipal, l'Ajuntament ha anunciat la creació d'un **fons per captar inversions en l'àmbit de la investigació i la innovació** conjuntament amb els agents privats i les institucions que van participar en la candidatura de la ciutat a l'Agència Europea del Medicament (EMA).*

Tecnologia

Fa anys que grans empreses multinacionals i nacionals han apostat per Barcelona i la seva àrea com a plataforma on establir els seus **centres de R+D+i**. Alguns exemples emblemàtics en aquest sentit són *Grifols*, *Cisco* o *HP* –aquesta última té a Sant Cugat el centre mundial d'impressió 3D, amb més de 600 persones dedicades a la investigació.

La presència de grans empreses de sectors intensius en tecnologia –com automoció, farmàcia i biomedicina– han abonat el terreny per fer de la ciutat un destacat **pol d'innovació tecnològica**.

La presència del **Mobile World Congress** (MWC), amb compromís de permanència fins el 2023, ha representat un revulsiu per fer un salt endavant en el camp de les tecnologies digitals. Amb perspectiva de futur, una de les claus de l'èxit en el terreny tecnològic és l'**especialització** en àrees on Barcelona té potencial i està a temps de convertir-se en referent. La ciutat de Nova York és un exemple d'aposta clara per l'especialització, mitjançant la col·laboració públic-privada, amb la creació de nous espais com *Brooklyn Navy Yard*, *New Lab* o el *Grand Central Tech*. Barcelona disposa de potencial per especialitzar-se amb èxit en àrees com la **biomedicina**, la **mobilitat urbana**, la **reducció de residus**, l'**energia** i les **tecnologies digitals**.

*La revolució de la **tecnologia 5G** és una oportunitat clara d'especialització, aprofitant la capitalitat del mòbil, ja que requereix àrees metropolitanes que serveixin de laboratori experimental de les possibilitats d'aquesta tecnologia. La Comissió Europea triarà entre tres i quatre consorcis per crear entorns de proves i validacions del 5G, competint per una part dels 700 milions d'euros de fons disponibles pel projecte. L'Ajuntament, la Generalitat i la Fundació Barcelona Mobile World Capital s'han aliat per impulsar aquesta iniciativa i convertir Barcelona **en líder internacional en el camp de les tecnologies mòbils**. Es tracta d'aprofitar el potencial d'implantació en sectors on la ciutat té clars avantatges competitiu, com la salut, l'automoció o l'entreteniment. En la mateixa direcció, el patronat de la Fundació Barcelona MWC ha fet seva la iniciativa llençada pel secretari d'Estat de Política Digital, Jose María Lassalle, per organitzar a la ciutat, a partir del 2019, un gran fòrum per debatre solucions als reptes plantejats per la revolució tecnològica: un "Davos digital".*

Cultura

A principis dels 90 Barcelona va fer un salt decisiu per postular-se com a capital cultural, al voltant de **noves infraestructures emblemàtiques** com el MACBA, el MNAC o el TNC i amb l'impuls d'uns pressupostos culturals generosos i la concentració de talent. La crisi econòmica va posar en qüestió el model, però no el substrat d'un teixit empresarial amb llarga tradició. Cal recordar, molt especialment, que Barcelona és seu (corporativa) de dues de les **principals multinacionals del llibre** en castellà i de més de **200 editorials** de diferents dimensions, amb una facturació total superior a la de Madrid. Aquest teixit empresarial s'emmarca en una arrelada vocació per les arts i la cultura, reflectida en institucions de llarga història com el Liceu, l'Orfeó o el Palau de la Música. Però també té expressió en noves iniciatives com, per exemple, la proliferació d'espais creatius en l'entorn del Poble Nou o el **Districte cultural de l'Hospitalet**.

En el passiu del balanç, algunes propostes rellevants per relançar la projecció de Barcelona com a ciutat cultural, com l'oficina de la **Ciutat de la Literatura de l'UNESCO** o la creació de la **Biblioteca Central Provincial**, romanen paralizades. Tot i que existeix un cert pessimisme sobre la capacitat de Barcelona per competir en la mateixa lliga que altres capitals culturals europees de dimensió similar –a falta de grans equipaments comparables als de Viena, Amsterdam o Madrid– cal tenir present que durant els últims anys la ciutat ha funcionat com un magnet per **atraure creadors** de totes les disciplines. Es tracta d'una bohèmia força activa encara que no sempre prou visible. També s'han consolidat esdeveniments culturals amb projecció global que connecten amb aquest nou talent (els festivals **SONAR** i *Primavera Sound* en són exemples).

*Una eina factible i econòmicament assumible per fer que Barcelona sobresurti com a pol d'excel·lència cultural és **arrelar aquest talent**, connectant-lo amb les empreses i les institucions locals representatives dels sectors culturals –com l'editorial, les arts escèniques, els grans festivals de música o l'experimentació al voltant de la imatge. En una línia similar, l'editor de la Vanguardia, Javier Godó, ha proposat que Barcelona aposti per una **biennal que aglutini art, ciència i cultura**. Finalment, cal recordar que Barcelona porta més de quatre anys discutint la creació d'un gran **pol cultural a Montjuïc**, que roman paralitzat a falta d'un projecte comú a mitjà i llarg termini amb un pressupost adequat (en especial, es troba a faltar un museu monogràfic dedicat a una de les tradicions arquitectòniques més emblemàtiques de la ciutat: el modernisme).*

Creativitat

La creativitat de Barcelona desborda els àmbits estrictes de la ciència, la tecnologia o les disciplines artístiques i culturals més clàssiques –com l'art, la música i la literatura– per abastar altres àmbits diversos –com el disseny, la moda, la gastronomia, l'arquitectura o, fins i tot, l'esport. En el cas concret de la **gastronomia**, i en l'estela iniciada amb el Bulli de Ferran Adrià, ha sorgit una generació de joves xefs amb establiments de referència, propis o en aliança amb hotels, que atrauen una clientela internacional a la cerca d'una cuina creativa de primera qualitat. En el cas de la moda, la consolidació de la *080 Barcelona Fashion Week* ha impulsat decisivament el sector com a motor econòmic, amb un aportació en el PIB similar al turisme (8% del PIB, 3.000 empreses, 70.000 treballadors directes i indirectes i 16.000 milions de facturació el 2015). Cal tenir present que Barcelona és un dels grans **referents internacionals de la moda i el disseny**, amb vuit escoles especialitzades en la moda i el disseny, que formen 300 joves cada any –la ciutat europea amb major nombre de centres.

En relació amb l'**arquitectura**, els Jocs Olímpics del 92 van ser el pretext per construir una nova Barcelona que va assolir nivells d'excel·lència global àmpliament reconeguts: l'apertura de la ciutat al mar, la construcció de les rondes i un major

reequilibri entre centre i perifèria. La crisi econòmica i alguns excessos de l'arquitectura estel·lar van canviar la percepció pública i les prioritats consistorials. L'actual equip municipal ha fusionat l'àrea d'urbanisme amb les d'ecologia i mobilitat, i ha prescindit de la figura d'arquitecte en cap, reorientant la política urbanística cap a l'objectiu primordial de ciutat verd i sense contaminació.

*La remodelació urbanística al voltant de l'estadi del F.C. Barcelona (**l'Espai Barça**) ja està en camí de fer-se realitat, reforçant un dels eixos més visibles de l'atribut de creativitat associat amb Barcelona. En canvi, la sortida de l'equip de govern del grup municipal socialista ha deixat en suspens el projecte de transformar la **plaça de les Glòries** en un espai aglutinador i representatiu de les **indústries creatives** ubicades a Barcelona, aprofitant la convergència en l'espai de grans equipaments públics com el Disseny Hub (DHUB, que acull el FAD i el BCD), amb empreses punteres dels sectors audiovisual, editorial i de gestió de la creativitat en sentit ampli.*

3. CIUTAT FONAMENT: INFRAESTRUCTURES, INDÚSTRIA, TURISME, HABITATGE

Infraestructures

L'**aeroport de Barcelona** és el que **creix a major ritme** de tot l'Estat i ja ha arribat als 47 milions de passatgers anuals (el seu límit són 55). El **pla director** d'aquesta infraestructura presentat pel ministre de Foment, amb horitzó 2026 i una inversió acumulada propera als 2.000 milions, inclou una terminal satèl·lit per als vols transoceànics i incorporar com a quarta pista l'aeroport Girona-Costa Brava, mitjançant un tren llançadora d'alta velocitat. També inclou un projecte de **ciutat aeroportuària** (*Air City*) que afecta a 543 hectàrees de les 1.554 que pertanyen a AENA i que representaria la major operació immobiliària d'Europa.

Per la seva banda, el **port de Barcelona** ha fet un **salt d'escala**, amb un creixement del trànsit total del 26% i del de contenidors del 33% el 2017, principalment com a resultat de la consolidació de Barcelona com a punt de pas de mercaderies cap a altres destinacions marítimes. Aquest tipus de trànsit ha passat de representar el 15% els últims deu anys a assolir nivells del 40% el 2017, degut a la presència de dues grans navilieres que han fet de Barcelona un dels seus principals *hubs* a la Mediterrània. Aquesta expansió ha estat possible gràcies als 4.000 milions d'inversió, entre pública i privada, dels últims anys, i tindrà continuïtat amb una segona etapa en la que no caldrà construir nous dics, però sí ampliar els molls. L'acord signat amb l'Ajuntament preveu una **remodelació del pla urbanístic** de la Nova Bocana i la reordenació de l'activitat de creuers, que limita el creixement d'aquesta activitat per consolidar la posició assolida.

*Entre els projectes pendents cal esmentar, en primer lloc, l'extraordinari endarreriment de l'estació de l'AVE i rodalies de **La Sagrera**, que s'havia de finalitzar el 2011 i que el ministeri de Foment ha posposat fins el 2020. Altres projectes endarrerits són les obres d'urbanització de la **plaça de les Glòries**, que l'Ajuntament té previst reiniciar el primer semestre d'aquest any amb l'objectiu de finalitzar-les el 2021, i la terminació de la línia 9 del metro. El projecte d'allargar el recorregut del tramvia per la Diagonal va ser rebutjat al Ple consistorial del 10 d'abril. Finalment, cal fer referència als possibles canvis en la gestió d'infraestructures de **subministrament d'aigua**, en un context condicionat per l'anul·lació de la privatització de Aigües Ter Llobregat i l'esperada sentència del Tribunal Suprem sobre la concessió a Aigües de Barcelona.*

Indústria

Durant les últimes dècades del segle anterior es va produir una transformació substancial del paisatge econòmic de Barcelona a mesura que la indústria es desplaçava des del centre a la perifèria, al mateix temps que el municipi central es convertia en una economia bàsicament de serveis. Aquesta realitat no ha de fer oblidar que tant l'àrea com la regió metropolitana de Barcelona constitueixen un dels **principals pols logístics i industrials** del Sud d'Europa i de la Mediterrània. Per tant, cal tenir molt present que l'ecosistema configurat per la indústria i les zones logístiques establertes a llarg del la conca del Llobregat que desemboca en el delta, entre el port i l'aeroport (que integra plataformes connectores clau com la Fira, Mercabarna, la ZAL o el Consorci de la Zona Franca), són i continuaran sent la **columna vertebral de l'economia metropolitana**. Un element aglutinador de les diferents iniciatives de promoció en aquest sector és el *Pacte Industrial de la Regió Metropolitana de Barcelona*, constituït l'any 1997 en aliança entre les administracions públiques i les organitzacions empresarials i sindicals per impulsar la competitivitat i fomentar la creació d'ocupació a la indústria.

L'ecosistema industrial metropolità es troba en els inicis d'una gran transformació, impulsada per la revolució tecnològica associada amb la **indústria 4.0**. Una empresa industrial vertebradora del teixit empresarial metropolità com és SEAT (la primera empresa industrial inversora en R+D a Espanya, amb 962 milions el 2017) ha anunciat el seu objectiu estratègic de transformar-se en una empresa tecnològica proveïdora de serveis i productes connectats. Altres exemples il·lustratius que apunten en la mateixa direcció són la important concentració d'empreses dedicades al tractament de dades informàtiques entre el barri de la Marina del Prat Vermell de Barcelona i el polígon Pedrosa de l'Hospitalet (anomenat *are@8*), o la fusió de vuit salons industrials en la *Barcelona Industry Week* organitzada per la **Fira de Barcelona**, amb el fil conductor de l'impacte de les noves tecnologies a la indústria i l'objectiu declarat de situar la ciutat com a **capital internacional de la quarta revolució industrial**.

En aquesta mateixa línia, el **Consorci de la Zona Franca** té en marxa un projecte de construcció de naus en una part dels terrenys de l'antiga SEAT per acollir pimes vinculades amb la indústria 4.0. Aquest projecte s'integra dins del nou **Pla Delta** que impulsa l'Ajuntament de Barcelona per impulsar l'activitat econòmica en l'àrea de sòl industrial compresa entre l'aeroport i el passeig de la Zona Franca (actualment un 23% dels terrenys estan sense utilitzar). També s'ha de fer referència a la posta en marxa de l'**Agència Metropolitana de Desenvolupament Econòmic**, dins de l'àmbit de promoció econòmica de l'AMB, amb èmfasi en la reactivació econòmica i la re-industrialització a l'àrea metropolitana, entre altres objectius (l'AMB ja té en marxa un programa de recuperació i modernització de polígons industrials amb un pressupost de 30 milions).

Turisme

El **turisme urbà** és un fenomen en expansió accelerada a **escala global** (creixement mundial del 58% entre 2010 i 2014, segons la consultora IPK, i del 34% a Espanya des del 2008 segons *UrbanTur*). Segons l'informe *Global Destination Cities Index* de Mastercard, amb dades del 2015, Barcelona ocupa el **6é lloc per despesa** realitzada per turistes que pernocten al menys una nit a la ciutat (inclou tant la despesa en destí com el bitllet d'avió), entre 132 destins urbans amb aeroport, amb 13.860 milions de USD, (després de Londres, Nova York, Paris, Seul i Singapur) i 12.639 milions per part de turistes internacionals (6.530 milions en el cas de Madrid). Durant els últims 25 anys Barcelona ha fet un **salt extraordinari**, superior a altres destins urbans comparables, fins superar els 30 milions de visitants i els 20 milions de pernoctacions hoteleres, generant (directa o indirectament) el 12% del PIB i 120.000 llocs de treball (dades de l'Ajuntament).

Per altra banda, segons un informe encarregat a *McKinsey* pel *Consell Mundial de Viatges i Turisme*, que integra a les grans empreses del sector, Barcelona se situa entre les 10 grans ciutats (de 68) amb major risc de patir els problemes associats amb la **massificació turística** (rànkning encapçalat per Roma i Venècia, que també inclou altres ciutats europees amb un risc superior al de Barcelona: Varsòvia, Dubrovnik, Amsterdam, Praga i Paris). Al mateix temps, i segons un informe d'*Exceltur*, Barcelona és líder en **competitivitat turística** a Espanya –tot i la moratòria hotelera– liderant els indicadors d'oferta d'activitats de lleure, entorn urbà, gestió estratègica del turisme i resultats econòmics i socials (Madrid lidera en accessibilitat i mobilitat i atractiu pel turisme de negocis).

El **PEUAT** (*Pla Especial Urbanístic d'Allotjaments Turístics*) aprovat per l'Ajuntament ha estat envoltat de polèmica des de l'inici, al no diferenciar entre categories d'oferta hotelera i havent generat inseguretats jurídica –a falta d'un pla integral pel sector. De fet, els agents econòmics s'han sentit desatesos per l'Ajuntament i fins i tot criminalitzats, al temps que es toleren situacions que degraden la imatge de la ciutat i perjudiquen la transició cap a un model turístic de més qualitat. Ara l'Ajuntament

treballa dins del marc de **Pla estratègic de Turisme 2020** amb l'objectiu d'enfortir el teixit productiu local i fomentar l'ocupació de qualitat al sector. Mentre que des de la iniciativa privada, l'associació Barcelona Global ha proposat una bateria de **propostes per impulsar un turisme de qualitat** i minimitzar els perjudicis de la massificació (per exemple: la revisió a l'alça de l'IBI dels apartament turístics per igualar-lo amb els habitatges residencials, dedicant els recursos a finançar habitatges socials; la imposició d'un recàrrec a l'impost turístic destinat a la promoció de la cultura i, en especial, de la música, o la creació d'un segell que certifiqui les bones pràctiques laborals de les empreses turístiques).

Habitatge

Les diferents dinàmiques sectorials que mouen el turisme, els professionals de les indústries creatives o les infraestructures tenen impacte sobre el substrat essencial de tota ciutat: l'habitatge. Barcelona és la ciutat espanyola amb el **preu de l'habitatge més elevat**, tant de compra com de lloguer. Els lloguers s'han encarit un 29% els últims quatre anys al municipi i més del 24% a l'àrea metropolitana –en contrast amb l'evolució molt més moderada dels salaris. Com a conseqüència, la relació entre el preu de l'habitatge i el salari brut mitjà ha passat de quatre a set entre el 2000 i el 2014 i s'estima que el 40% dels llogaters a l'àrea metropolitana destinen el 42% dels ingressos a pagar el lloguer i serveis bàsics (la mitjana europea se situa al voltant del 30%). Es tracta d'un fenomen internacional, però en el cas de Barcelona s'agreuja perquè les diferències de capacitat econòmica, especialment entre els joves, són més grans.

Hi ha una multiplicitat de factors que expliquen aquesta evolució: des de l'**augment de la demanda** a mesura que l'economia es recupera, passant per la flexibilitat de l'actual normativa (LAU) per acomodar variacions en el preu del lloguer a la situació del mercat, el baix nivell dels tipus d'interès (que augmenta la rendibilitat per als inversors en comparació amb altres alternatives d'inversió), l'elevada densitat i **escassetat de sòl** disponible a la ciutat, fins el renovat atractiu que els centres de la ciutats representen per les noves "classes creatives" amb major poder adquisitiu. L'activitat creixent dels **fons d'inversió immobiliari** (*socimis* amb beneficis fiscals) i els **pisos turístics** també tenen incidència, però el percentatge que representen sobre el total d'habitatges és limitat. Pel que fa als pisos turístics, les últimes estimacions els situen en l'entorn de les 10.000 unitats, el que representa un 5% dels aproximadament 200.000 habitatges comptabilitzats. (Cal tenir en compte que la població que viu en règim de lloguer a Barcelona és un 30% del total –unes 200.000 llars– i un 20% a tota l'àrea metropolitana.)

*Hi ha un cert consens en què la solució al repte de l'habitatge urbà demana **planificar a llarg termini**, apostant per polítiques d'àmbit **metropolità** o superior, en connexió amb polítiques d'**infraestructures, mobilitat i equipament** (escoles o centres*

de salut) més equilibrades. L'agenda del govern municipal passa per la regulació dels preus del lloguer i per augmentar el parc públic, que requereix importants dotacions pressupostàries. Ara bé, la **construcció d'habitatge públic** té efectes pal·liatius sobre la població amb més risc de marginació, però no frena la pressió alcista dels preus al conjunt de la ciutat. Per altra banda, la creació per part del Govern d'un **índex de referència del preu del lloguer** no ha estat gaire utilitzada i la promesa de l'actual equip municipal de fer 4.000 habitatges de lloguer protegit es quedarà més a prop dels 900, més uns 1.000 addicionals de segona mà (cedits i comprats). Com a exemple de col·laboració amb el sector privat s'ha anunciat la constitució d'un **operador mixt** per a la construcció d'habitatges a l'àrea metropolitana. Finalment, hi ha una proposta (de la patronal del comerç Retailcat) per pal·liar el problema a curt termini reconvertint una tercera part dels 30.000 **locals comercials** buits a peu de carrer i que difícilment sortiran al mercat per a joves i gent gran amb problemes de mobilitat. (A més llarg termini, l'**envelliment del parc de pisos** en règim de propietat vertical pot arribar a representar un problema important al que caldria anticipar-se).

4. FILS CONNECTORS: EDUCACIÓ, TREBALL, EMPRESA, PODER

Educació

La base de la riquesa de les nacions –i de les ciutats– és la **productivitat** i en la base de la productivitat –i de la **igualtat d'oportunitats**– està l'educació. El desenvolupament de la ciutat emergent (ciència, tecnologia, cultura, creativitat), la transformació de la ciutat fonament (infraestructures, indústria, turisme, habitatge) i la connexió entre les dues, per evitar una economia i una societat duals i polaritzades, té com a condició necessària –encara que no suficient– disposar d'un sistema formatiu eficient i flexible que permeti **millorar els nivells mitjans de competències i coneixements** del conjunt de la població.

Segons el *European Digital City Index* de 2016 Barcelona es posiciona com la 9ª ciutat europea més idònia per al desenvolupament de l'economia digital, en un rànquing de 60 ciutats europees encapçalat per Londres, Estocolm i Amsterdam. Aquest rànquing s'elabora a partir d'un conjunt d'indicadors, en la majoria dels quals Barcelona està ben situada, excepte un: **les habilitats i la qualificació de la població**, on ocupa el lloc 47. Aquesta resultat és consistent amb el fet que la proporció de la població activa **sense estudis o amb estudis primaris** és del **35,5%** a Catalunya, en comparació amb el 22,4% de mitjana a la UEM, i la població amb estudis secundaris (per exemple FP o batxillerat) és del 23,5% (45,6% a la UEM). Per altra banda, el percentatge de població amb estudis terciaris es més elevat a Catalunya (48,5%) que a la UEM (41,0%), però el percentatge

de **científics i enginyers** (estoc) sobre la població activa és el 7,0%, en comparació amb el 9,0% a la Comunitat de Madrid o el 9,2% a Dinamarca.

*Assolir nivells superiors d'excel·lència educativa no depèn només del volum total de despesa sinó, sobretot, de l'eficiència en la despesa, encara que tots dos factors són importants. Hi ha un consens ampli, per exemple, en destacar la importància de la qualitat i l'extensió de la **formació preescolar** en els resultats educatius i la vida laboral posteriors. A l'altra punta de l'espectre formatiu, Catalunya és un dels territoris de l'Estat que menys recursos públics destinen a finançar els **estudis universitaris** i la **formació professional** –sent Espanya el vuitè país que menys despesa pública dedica a aquest sector: un 0,96% del PIB, enfront un 1,36% de la mitjana de l'OCDE. A més, i malgrat l'excel·lència del sistema científic català en el seu conjunt, falla la transferència a la societat en forma d'iniciatives i solucions empresarials. Tots aquests elements es conjuguen en un context en el que les universitats competeixen internacionalment i en alguns casos assoleixen la condició de sector productiu clau de l'economia urbana (fenomen de les "citiversities"). Barcelona ja compta amb institucions d'ensenyament superior que són marques globals (encapçalades per IESE i ESADE). Cal afrontar ara la **transformació del sistema universitari públic** com a palanca de progrés que lideri el camí cap a una ciutat global basada en el coneixement –la qual cosa implica fer front, entre d'altres, a aspectes com l'envelliment del cos docent universitari (la mitjana d'edat del professorat de la UB és de gairebé 60 anys), les limitacions associades amb un sistema de govern notablement endogàmic i un finançament insuficient.*

Treball

El **model productiu** de la ciutat reflecteix en gran part la notable **asimetria del sistema formatiu**, amb percentatges molt elevats de població amb estudis primaris o terciaris, i amb una feble presència de graduats amb formació secundària –en molts casos els més demandats al mercat de treball. Una de les conseqüències d'aquesta asimetria és el 15,1% de la població de 15 a 24 anys a Catalunya que ni estudia ni treballa (11,7% de mitjana a la UEM, 7,5% al País Basc i 6,7% a Alemanya). Cal tenir en compte que la taxa d'ocupació augmenta amb el nivells d'estudis: a Catalunya és del 58,5% per als treballadors sense estudis o només primaris, del 68,0% pels graduats secundaris i del 83,2% pels graduats amb educació terciària (nivells similars al 53,2%, 71,4% i 82,4% registrats a la UEM, respectivament). Per altra banda, el percentatge de treballadors ocupats en **activitats considerades intensives en ciència i tecnologia** representa el 25% a Catalunya, inferior al 32,2% de mitjana a la UEM i molt inferior al 34,5% de la Comunitat de Madrid, el 38,2% d'Alemanya o el 39,7% de Dinamarca. Quan es considera específicament el percentatge d'ocupació en sectors manufacturers d'alta tecnologia (definició més restrictiva) Catalunya se situa, amb un 1,4%, entre Àustria (1,2%) i

Alemanya i Dinamarca (1,6%), superant a Madrid. En canvi, l'ocupació als serveis intensius en coneixement i tecnologia (3,1%) queda per sota de Madrid (7,8%).

Barcelona, com el conjunt de Catalunya i Espanya, surt d'una profunda crisi amb un ràpid creixement de l'ocupació, acompanyat d'una igualment ràpida reducció de l'atur, però no s'observa una millora clara pel que fa als **salaris** i la **qualitat de l'ocupació** creada. En altres paraules: no s'observa un canvi substancial de model productiu, ancorat en una estructura per qualificacions de la força laboral molt similar a la que havia abans de la crisi. A títol informatiu, els afiliats a la indústria i al serveis a la producció són majoria (712.697), seguits del comerç, restauració i hoteleria (414.251). Altres sectors importants en termes d'ocupació són educació, sanitat i serveis socials. Entre principis de 2014 i finals de 2017 la taxa d'atur registrada ha passat del 17% al 11% a l'AMB, afectant a 164.832 persones, 88.319 de les quals són majors de 45 anys, 29.208 estrangers i 17.757 amb estudis universitaris.

*Una de les mesures amb més consens per ajustar millor la demanda i l'oferta de treball és un major desenvolupament de la **formació professional dual**, inspirada en el model alemany. Encara que s'ha avançat notablement en aquesta direcció des del 2012, cal tenir en compte que requereix un nivell de compromís que no sempre encaixa amb la naturalesa del teixit empresarial majoritari al país (menys d'un 1% de les empreses catalanes hi participen). Un altra proposta a debat és un **augment del salari mínim** més intens i ràpid del que es preveu amb la normativa actual. Una mesura d'aquest tipus contribuiria a canviar el model productiu, en detriment de les activitats menys productives i pitjor pagades, a costa d'augmentar l'atur, especialment entre els joves amb menor nivell formatiu. Aquest efecte es podria pal·liar introduint un escalat de salaris mínims segons l'edat i/o amb programes ambiciosos de formació ajustada als nous llocs de treball. Finalment, la **revolució tecnològica** que s'albira introduirà canvis en les formes de treball i exigirà una major adaptabilitat, coincidint amb l'augment progressiu en l'edat mitjana dels treballadors. És previsible que a mesura que l'impacte dels canvis tecnològics es traslladi al mercat de treball s'intensifiqui el debat d'altres propostes més polèmiques, com l'establiment d'una **renda garantida de ciutadania**, especialment a les grans metròpolis, on el cost de la vida és més elevat.*

Empresa

Al centre de les economies estan les empreses que, com les persones, tenen un cicle de vida. Les ciutats són l'entorn idoni per acollir el cicle de vida de les empreses: des de la formació al creixement i la internacionalització. Barcelona mostra darrerament un gran dinamisme en les fases inicials de creació de noves empreses, especialment de base científica i tecnològica (**start-ups**). L'any 2015 a Barcelona operaven 1.100 *start-ups* de diferents sectors, que van rebre el 56% de tota la inversió del sector a Espanya. Segons l'estudi *The global startup ecosystem report 2017*, Barcelona no es troba entre les vint

primeres ciutats mundials en ecosistemes d'*start-ups* consolidades, però és candidata a incorporar-s'hi. Mentre que segons *EU-Startups* la ciutat és el cinquè *hub* europeu darrer de Londres, Berlín, París i Amsterdam.

Dos ecosistemes destacats amb presència rellevant a la ciutat són l'impulsat per **Biocat**, pel que fa a la biomedicina i la biotecnologia i, des del 2016 el nucli d'empreses digitals constituït al voltant de **Barcelona Tech City**. L'arribada del *Mobile World Congress* ha representat una empenta per aquest ecosistema, al voltant del certamen paral·lel *4 Years From Now*, que congrega a les *start-ups* disruptives. En general, s'observa un desplaçament de noves firmes innovadores en àmbits tan diversos com l'entreteniment (videojocs), la biotecnologia, la mobilitat, el turisme, la salut, la intel·ligència artificial, el *big data* o el *fintech*. Queda per millorar la **transferència tecnològica** amb les universitats, guanyar **capacitat inversora** en les fases avançades i una major implicació per part d'**empreses tractoras** locals. També seria positiu atraure **grans jugadors**, com per exemple *Facebook* i *Google*. Tot i així, el talent i la disposició per emprendre projectes empresarials són ben vius a la ciutat i ara la prioritat és **augmentar la massa crítica** de projectes consolidats.

*Tant o més important que crear noves empreses és **consolidar-les i fer-les créixer**, fins assolir una dimensió ajustada a l'escala del mercat on operen –que en una ciutat global és el món. Hi ha un debat sobre si les empreses més grans són més productives pel fet de ser-ho o es fan més grans precisament pel fet de ser més productives. Però sigui quina sigui la línia de causalitat –que possiblement és bidireccional– la realitat és que la posició d'una ciutat que es vol global com Barcelona depèn en gran mesura del nombre d'**empreses altament productives i internacionalitzades** que operen en el seu territori. El recent canvi de domicili social fora de Catalunya de moltes empreses de l'àrea metropolitana –algunes de gran rellevància– no ha comportat, en general, el canvi efectiu dels centres de decisió, però podria arribar a passar –i ha de preocupar també l'impacte sobre futures decisions d'inversió. Però tots els reptes amaguen oportunitats, i Barcelona pot reaccionar aspirant a ser un **gran centre internacional de negocis** si existeix la voluntat compartida i es posen els mitjans. Tot i la distància geogràfica i cultural, Singapur és un exemple de creació d'un entorn empresarial atractiu i proactiu centrat en la **captació d'inversions**, impulsada des d'una agència única, identificant sectors preferents d'especialització i amb un pla ben definit de prioritats industrials. A Barcelona operen diverses entitats públiques involucrades en l'atracció d'inversions (ACCIÓ, Barcelona Activa i en el futur també l'Agència de Desenvolupament de l'AMB). Es podria plantejar constituir una **plataforma única** com a Singapur, amb enfocament estratègic i participació del sector privat.*

Poder

El poder és **capacitat per decidir i per influir**. Pot tractar-se de **hard power**, associat amb centres de decisió en els àmbits polític i econòmic, o de **soft power**, que és capacitat d'influència i d'atracció. Una ciutat global és una ciutat amb poder, **hard** i **soft**: amb capacitat per decidir des del propi territori sobre estratègies empresarials d'àmbit internacional i sobre polítiques públiques rellevants per a la vida ciutadana, però també per influir i ser model en molts aspectes relacionats amb els valors i la qualitat de vida. Només amb poder és possible articular la ciutat emergent i la ciutat fonament amb els seus fils connectors per transformar, a millor, la vida dels ciutadans. Les **eleccions municipals del 2019** són una fita important pel futur de Barcelona, en la que es contrastaran diferents visions de com i per a què exercir el poder en un marc condicionat inevitablement pel conflicte territorial. És possible que Barcelona hagi d'aprendre a **conviure amb la complexitat i el conflicte** durant un període indefinit, desenvolupant les eines que permetin preservar la convivència i sense renunciar a l'ambició de situar-se entre les metròpolis més dinàmiques del món.

L'informe *The most dynamic cities of 2025*, elaborat per *McKinsey Global Institute*, estima que el 2025 el 25% de la població mundial (uns 2.000 milions de persones) viurà en les **600 àrees metropolitanes més dinàmiques del món**, que aportaran prop del 60% del PIB mundial, i el 40% d'aquesta població metropolitana es concentrarà en un sol país: la Xina. El mateix informe identifica unes **8.000 empreses multinacionals** amb seu a les grans metròpolis que dominen l'economia mundial, de les que actualment tres de cada quatre se situen als països desenvolupats. Però s'espera que a aquestes s'afegeixin unes 7.000 grans empreses més el 2025 i que set de cada deu tinguin la seu a regions emergents. En aquest context, cal tenir present que el **procés de concentració de poder econòmic i empresarial a Madrid**, en detriment de Barcelona, és anterior als trasllats de seu social dels últims mesos, i obeeix a raons estructurals sobre les que caldria reflexionar. Unes 80 de les 8.000 empreses incloses a la base de dades utilitzada per *McKinsey* tenen la seu a Espanya i gairebé el 80% estan localitzades a Madrid (55%) i a Barcelona (25%). Aquestes dues ciutats n'acullen també més del 85% del mig centenar de grans firmes estrangeres instal·lades a Espanya registrades a la base.

*El fet que Barcelona perdi poder econòmic i empresarial no és aliè al fet que la ciutat metropolitana no existeix políticament i, per tant, no disposa de dispositius suficients d'influència i poder a l'altura d'una realitat urbana de 3,2 milions de ciutadans que representen el 52% del PIB català. Es poc conegut que l'administració metropolitana de Barcelona (l'AMB) gestiona el tercer pressupost públic de Catalunya i que és un dels principals inversors en obra pública, i més conegut que és una important gestora de serveis d'àmbit metropolità en les àrees de transport, habitatge i gestió de residus, principalment. No obstant, des de que el 1987 es va liquidar la vella Corporació Metropolitana de Barcelona, la institució successora ja no aspira a un **poder polític real sobre els 36 municipis que integren l'àrea**. La idea –defensada per l'actual alcaldessa de Barcelona–*

*d'elegir un **alcalde metropolità** ha quedat en l'oblit. Tot i així, cal recordar que la Llei metropolitana del 2010 permet als ajuntament metropolitans **cedir competències** a l'àmbit metropolità, més enllà del medi ambient, el transport o l'habitatge. Aspectes com les polítiques culturals, de serveis socials, educatives o de promoció econòmica es podrien beneficiar d'una estratègia de conjunt per a tota l'àrea metropolitana.*

5. CIUTAT I BENESTAR: SALUT, MEDI AMBIENT, QUALITAT DE VIDA, COHESIÓ SOCIAL

Finalment, faltaria introduir aquells aspectes vinculats al **benestar dels ciutadans** –que són els que en última instància justifiquen la vida en comú i donen sentit als tres blocs anteriors: la salut, el medi ambient, la qualitat de vida i la cohesió social. No pot haver una visió plena de la realitat metropolitana sense considerar aquests aspectes. No com a accessoris, sinó en tant que definitoris del que representa viure a Barcelona, en comparació amb moltes altres ciutats globals. Ciutats potser amb més poder i dimensió que Barcelona, però no necessàriament més aptes per fer possible una **vida bona** pel conjunt dels seus ciutadans. L'extensió limitada d'aquest document i el seu propòsit –facilitar una visió de conjunt dels principals temes a debat en l'àmbit econòmic– explica aquesta omisió.

6. CONCLUSIONS: UN PACTE TRANSVERSAL DE CIUTAT

Hi ha una percepció àmplia de que Barcelona ha deixat de ser un **subjecte polític amb una agenda pròpia** i un lideratge capaç d'aplegar un **consens ampli** al seu voltant, que actui pro-activament per posicionar la ciutat en el selecte grup de les metròpolis globals, combinant dinamisme empresarial amb coneixement, creativitat i valors.

Aquesta situació no es produeix, només, com a conseqüència de determinats factors polítics circumstancials. A diferència de Barcelona, a Madrid hi ha des de fa anys un nucli de poder amb un **projecte de capital global** per a la ciutat. És cert que aquest projecte té l'avantatge de situar-se al centre del poder polític a l'Estat, però això no justifica la manca d'iniciativa pròpia a Barcelona –més enllà de dipositar tota l'esperança en altres projectes legítims i no excloents, com la capitalitat republicana o la co-capitalitat amb Madrid.

Hi ha un cert consens d'opinió sobre el que **cal fer** per situar Barcelona en la lliga de les grans ciutats europees de referència, que en grans línies (i sense ànim d'exhaustivitat) passa per:

- Enfortir el **govern metropolità**.
- Assumir el **control local d'infraestructures** clau com l'aeroport i resoldre els dèficits en rodalies i els accessos al port.
- Augmentar el **grau de qualificació i ocupabilitat** de la població activa.
- **Consolidar el sistema científic** d'excel·lència i **millorar la transferència tecnològica**.
- Situar la ciutat com a **plataforma universitària i de creació d'empreses** de base científica i tecnològica **atractiva pel talent internacional**.
- Crear un clima de negocis capaç d'atraure **centres de decisió i d'innovació d'empreses tractoras** de l'economia global.

A més d'aquests eixos de treball amb horitzó a mitjà i llarg termini, recentment s'ha posat l'accent en tres àmbits sobre els que es pot actuar a més curt termini mitjançant la col·laboració entre el sectors públic i privat:

- El relleuament de la **reputació** de Barcelona amb campanyes d'imatge (la "marca" Barcelona).
- La necessitat d'actuar **pro-activament** per captar esdeveniments, agències o inversions.
- L'impuls de grans **projectes emblemàtics** que reflecteixen l'aposta pel coneixement (capitalitat 5G, "Davos Digital" o Montjuïc cultural).

Totes aquestes actuacions són positives i necessàries. Però no són suficients. Cal un projecte comú suportat per un gran **pacte transversal de ciutat**, capaç de posar d'acord a les principals administracions públiques i entitats representatives de la societat civil al voltant d'una **agenda de prioritats consensuada**. I cal dotar aquesta agenda de responsabilitats definides i recursos compromesos. El *Pla Estratègic Metropolità de Barcelona* (PEMB), del que la Cambra forma part, va néixer amb la vocació de ser el marc en el que es desenvolupés un projecte d'aquestes característiques, però cal preguntar-se si cal fer servir també mecanismes complementaris a la definició d'una agenda de treball a curt i a mitjà termini.

Segurament els esforços per transformar la ciutat amb grans projectes “aparador” (esdeveniments esportius, edificis emblemàtics, fòrums temàtics) es trobaran amb rendiments decreixents. La qual cosa no significa que s’hagi de prescindir. Però sí ser conscients que el més important és **ampliar l’horitzó** amb objectius compartits i orientats a relançar al mateix temps la “ciutat emergent” (ciència, tecnologia, cultura, creativitat) i la “ciutat fonament” (infraestructures, indústria, turisme, habitatge), actuant sobre els “fils connectors” (educació, treball, empreses, poder) que fan possible construir una ciutat global en benefici del benestar individual i social (salut, medi ambient, qualitat de vida, cohesió social).

Hi ha exemples de ciutats mitjanes, poc glamuroses, que han sabut construir **estratègies efectives de col·laboració públic-privada** centrades en el desenvolupament del capital humà i tecnològic. Columbus, en l’estat americà d’Ohio, és un exemple. Com Barcelona, Columbus és un nucli important de l’automoció, que agrupa una tercera part de la població ocupada en aquest sector als EUA. L’alcalde demòcrata d’aquesta ciutat es va posar d’acord amb els regidors republicans per connectar les universitats i les empreses locals (*Honda* i *JPMorgan* entre d’altres) al voltant d’un pla de formació en tecnologies digitals. Al mateix temps, van impulsar un pla de renovació del centre urbà i de construcció de nous habitatges per fer atractiu l’establiment de joves professionals. També van obtenir 40 milions de USD de fons públics per projectes al voltant del cotxe elèctric, als que han seguit 550 milions d’inversió addicional de fons privats. Les universitats de Ohio State i Columbus State han posat en marxa alguns dels primers programes de *data analytics* i la ciutat és part del pla per crear un tren d’alta velocitat que connectarà Chicago, Columbus i Pittsburgh en qüestió de minuts. Empreses de referència com *Apple* i *Tesla* s’han ubicat recentment a la ciutat i *Accenture* ha establert un laboratori d’innovació en l’espai d’una antiga fàbrica industrial. La transformació de la ciutat ha estat tan remarcable que ha servit de base per un estudi de cas de la *Harvard Business School*.

Barcelona compta, sense dubte, amb actius comparables o superiors als que poden tenir ciutats com Columbus. Però afronta un **context social i polític** molt diferent. És possible que la ciutat hagi d’aprendre a conviure amb situacions conflictives més o menys intenses, i més o menys intermitents. No obstant, i fent de la necessitat virtut, la ciutat pot continuar avançant assumint aquesta realitat com un actiu més, del que es pot aprendre i demostrar que és possible gestionar els conflictes tot preservant el marc essencial de convivència.

Les economies més desenvolupades es troben en una fase de transició i transformació, des d’un patró de creixement dependent essencialment del capital físic a models de desenvolupament basats en el capital humà, tecnològic i social. La construcció de **capital social** –la capacitat per establir relacions de confiança malgrat les diferències– és un intangible clau que determinarà el futur de les ciutats. El capital social passa per la capacitat per implementar mecanismes efectius de col·laboració entre

diferents agents amb interessos sovint dispars, però també per assumir la **complexitat**, acceptar la **diversitat** i protegir la **cohesió social**. Només un pacte de ciutat que abasti tots aquests aspectes i tingui en compte tots els interessos legítims serà realment transversal, i permetrà construir el capital social que pot fer de Barcelona **un model particular** de convivència i de vida **amb valor universal**.

NOTA METODOLÒGICA

Aquest document s'ha elaborat a partir d'una multiplicitat de fonts i també dels arguments, comentaris i opinions publicats per diferents autors en diferents formats i mitjans. Tot i que aquestes opinions no s'han traslladat literalment al text i no es fa un reconeixement explícit de les fonts, per tal d'agilitar la lectura, sí s'ha intentat no traïr el seu esperit i integrar-les de forma coherent amb el conjunt del document. Els possibles errors d'interpretació són responsabilitat exclusiva de l'autor d'aquest text.

Una relació no exhaustiva d'autors utilitzats en l'elaboració del document inclouria a Imma Amat, Jaume Aroca, Oriol Bartomeus, Germà Bel, Joan Carles Calbet, Sixte Cambra, Greg Clark, Josep Corbella, Rana Fooohar, Mar Galtés, Gemma Garcia, José García-Montalvo, Luis Gómez, Carlos Grau, Cristina Jolonch, Bruce Katz, Llätzer Moix, Miquel Molina, Josep Playà, Miquel Puig, Josep Ramoneda, Álex Rodríguez, Teresa Sesé, Deyan Sudjic, Sergio Vila-Sanjuán i Xavier Vives.